

УДК 351.85.304

Василь Купрійчук, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vasily Kupriichuk, PhD in public administration, Professor, Professor at the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv <https://orcid.org/0000-0001-7229-1749>

ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

PERSPECTIVES OF PUBLIC GOVERNANCE IN THE FIELD OF CULTURE

The current state of development of Ukrainian culture and spirituality is characterized by erosion and gradual marginalization of cultural and spiritual values in public life, destruction of the entire network of institutions, enterprises, organizations and institutions of culture and holistic information and cultural space, inefficient use of existing cultural and creative resources.

Over the last decade, culture in Ukraine has not only lost its rightful place among public policy priorities, but has also found itself on the periphery of state interests. As a result, the gap between the so-called official culture, financed from the budget, and independent and modern needs-oriented cultural activities has formed and is growing, but the problem of inadequate financial support of the cultural sector has also become chronic.

In addition, the economic structure of local budget expenditures on the cultural sector has significantly deteriorated, and disparate cultural events have not been integrated into a single program of consistent cultural development.

Keywords: public administration, sphere of culture, local level, cultural policy, cultural space.

На сучасному етапі розвитку суспільства визначення місця і ролі культури в процесах його життєдіяльності стає предметом особливої уваги

учених, експертів, політиків. Це зокрема обумовлено тим, що завдяки культурі формується інтелект, духовність особистості, здатної вміло й відповідально розв'язувати соціальні, економічні, політичні, національні проблеми, що є важливою умовою розвитку суспільства й виходу його на нові рівні цивілізації. Тому культура не може залишатися поза увагою держави, завдання якої полягає у тому, щоб забезпечити всі необхідні умови для її повноцінного функціонування і розвитку [1].

Досвід проведення реформ в нашій країні свідчить, що досі культурі, як інструменту соціально-економічного розвитку суспільства, не приділяється належної уваги, в суспільстві ще не утвердилося розуміння культури як одного з основних факторів модернізації країни. Поки що гуманітарна та культурна політики в Україні мало пов'язані з розумінням і використання культурних ресурсів нації для вирішення економічних, соціальних і політичних завдань. Традиційно вони зводяться до порівняно автономної та слабо координованої діяльності різних відомств, що мають відношення до охорони культурної спадщини, художньої діяльності, друкарства, бібліотечної та архівної справи тощо. Зокрема, людський капітал сприймається управлінцями дуже обмежено – у площині вирішення демографічних проблем і проблем соціального забезпечення [2].

Принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації державного управління у сфері культури передбачає чіткий розподіл функцій, повноважень і відповідальності між місцевими, регіональними і центральними органами управління у сфері культури, виключає дублювання функцій, підвищує координацію дій усіх суб'єктів управління, створює умови для прийняття раціональних і ефективних управлінських рішень. Більші можливості у формуванні і здійсненні політики у сфері культури надаються суб'єктам культурно-мистецького життя на регіональному і місцевому рівні. Це обумовлено, зокрема, тим, що культурне життя в усій своїй різноманітності, навіть якщо його окремі аспекти мають загальнонаціональне значення, існує і розвивається у конкретних містах, селах, регіонах, де живуть митці, які

створюють культурні цінності, й проживає населення, що складається з різних етнічних, субкультурних груп, які мають свої культурні інтереси і потребують їх задоволення. Різні території, місцевості можуть відрізняються між собою історико-культурними, мовними, релігійними особливостями [3]. Саме на регіональному і місцевому рівні найбільше перехрещуються культурні інтереси та потреби різних субкультурних, національних груп, простежуються конкретні проблеми культурної сфери і можливі альтернативні варіанти їх розв'язання. Відповідно й управління у сфері культури має бути максимально децентралізоване і наближене до того рівня, на якому відбуваються основні процеси культурно-мистецького життя.

Децентралізація передбачає передачу основних функцій управління у сфері культури на місця, розширення у зв'язку з цим повноважень регіональних і місцевих органів державного управління, посилення їх відповідальності за розвиток культурної сфери [4]. Надання максимальної автономії повноважень місцевим органам влади щодо розв'язання проблем культурного розвитку на своєму рівні зменшує вплив центру на щоденну діяльність органів влади місцевого рівня, посилює їх ініціативу, активність та співпрацю з різними суб'єктами культурної діяльності й реально розширює демократичні методи управління, що сприяє демократизації всієї системи управління у сфері культури. При цьому розподіл компетенції має відбуватися за принципом, коли на більш високий рівень управління передаються лише ті функції, які не можуть бути ефективно реалізовані на нижчому [2].

В управлінській діяльності у сфері культури є й такі завдання, вирішення яких можливе лише на державному рівні. Для того, щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні питання культурного розвитку, необхідно спиратися на концепцію розвитку національної культури. Розробити таку концепцію можна лише на центральному рівні, де, як правило, сконцентрований науковий, експертний потенціал, здатний забезпечити обґрунтування теоретичних проблем, провести необхідні дослідження соціокультурної ситуації в країні чи в окремих регіонах.

Публічне врядування у сфері культури має здійснюватися на основі принципу демократизації управління, що спирається на розвиток самодіяльності громадян та активну участь у вирішенні проблем культурного життя культурно-мистецьких товариств, творчих спілок, асоціацій тощо [2]. Зазначений принцип передбачає встановлення оптимального співвідношення цілеспрямованих управлінських впливів, співробітництва, співуправління і самоуправління у сфері культури, запровадження конструктивного діалогу і тісної співпраці між органами державної влади і управління й громадськістю, їх взаємодії у вирішенні питань культурного розвитку, що відповідає специфіці культурної сфери, особливостям її розвитку.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2020 році" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini>
2. Соціальна і гуманітарна політика Підручник / [авт. кол. : В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, М.В.Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. – К. : НАДУ, 2016 – 792 с.
3. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення: наук. доп. /авт. кол.; за заг. ред. В.С.Куйбіди. – Київ : НАДУ, 2018. – 180 с.
4. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: Монографія / Відп. ред. Н. Р.Нижник; Кол. авт.: В. Б. Авер'янов, І. А. Грицяк, С. Д. Дубенко та ін. – К.: Вид-во УАДУ, 1997. – 448 с.